

Entrevista a Patricia Castillo, representant del Colectivo Somos Muchas

Quan sorgeix el Colectivo Somos Muchas, i qui l'integra?

L'any 1995 s'inicien les primeres reflexions, i el 1996 ja estàvem constituïdes com a Colectivo Somos Muchas. No som una ONG, ni una organització de dones. Més aviat un grup de dones obert, multicultural, que s'integra amb la participació de dones que venim de diferents experiències de participació, especialment dones que vam formar part de les organitzacions revolucionàries als fronts guerrillers, altres companyes han participat i segueixen participant en organitzacions comunitàries, populars, sectorials, camperoles, indígenes. El nucli inicial de Somos Muchas sorgeix a partir de les trobades de dones que es van celebrar a l'Ixcán, abans de la firma de la pau, on vam compartir experiències i reflexions dones guerrilleres, refugiades i desarrelades, de les Comunitades de Població en Resistència, fins i tot companyes que participaven en la solidaritat internacional i a les organitzacions populars en diferents ciutats i municipis del país.

Amb quin objectiu sorgeix el Colectivo Somos Muchas?

Inicialment sorgeix amb l'objectiu d'aportar una reflexió des de l'experiència i la visió de les dones revolucionàries, pel que fa a la realitat de les dones guatemalques, els nostres interessos, aspiracions i propostes polítiques perquè fossin incorporades al conjunt dels plantejaments que s'estaven fent al voltant dels Acords de Pau. Posteriorment, al mig de la nova situació generada amb la firma d'aquests acords, el col·lectiu defineix com el seu objectiu fonamental contribuir a l'exercici dels drets ciutadans de les dones, així com promoure la nostra plena participació política, en tots els àmbits de la vida local, municipal i nacional.

L'any 1996 les dones havíem lluitat tants anys, estàvem molt preocupades pel futur. Havíem assumit totes les tasques, vam estar en tots els camps de lluita, havíem demostrat tota mena de capacitats, havíem desenvolupat coneixements i habilitats, fins i tot havíem assumit el cost personal de la nostra participació; ens havíem transformat i érem conscients dels nostres drets i aspiracions com a dones. És a dir, havíem canviat enmig d'aquella lluita; en canvi, la societat en què ens inseríem en les noves condicions creades a partir de la firma dels Acords de Pau, no havia canviat pel que fa a la situació i el paper que ens assignava com a dones.

Les dones seguim essent les més pobres dins dels pobres, triplement discriminades i oprimides, pel fet de ser pobres, per ser dones i perquè la majoria de les dones guatemalques són indígenes. Guatemala és un país i una societat que tot i els canvis, segueix essent molt conservadora en tot allò que té a veure amb la igualtat entre homes i dones. Hi ha un marc jurídic que reconeix els nostres drets, però les pràctiques socials, les relacions interpersonals, les condicions laborals i l'acció política segueix girant al voltant de valors, pràctiques i mecanismes de tipus patriarcal, que té com a expressió més extrema el masclisme generalitzat.

En aquestes condicions, a les dones se'ns feia i se'ns fa encara molt difícil exercir plenament els nostres drets econòmics, socials, polítics, ciutadans.

Quin creus que ha estat el paper que ha exercit la dona guatemalca en els anys de lluita contra les dictadures militars?

El poble de Guatemala va fer front a anys de repressió generalitzada, milers de persones van ser assassinades, desaparegudes, i van patir tota mena de violència; les dones fins i tot van patir formes específiques de violència per la seva condició de gènere. Aquesta situació fins a l'actualitat no ha estat prou reconeguda, ni l'Estat ha assumit accions de rescabament tenint en compte la responsabilitat que va tenir en els fets de repressió.

Davant d'aquesta situació, les dones no tan sols van ser molt valentes i van resistir fins i tot enmig de les pitjors condicions de vida per a elles i les seves famílies, dins del país o com a refugiades, sinó que també van desenvolupar importants lluites i van generar organització. Fins i tot enmig del setge i l'acció violenta van denunciar els fets i exigien que s'aturessin aquelles accions contra el poble. La solidaritat internacional va acompanyar processos de lluita com el de l'organització de les dones vídues, dels familiars de desapareguts, de les organitzacions de drets humans que es van constituir en un factor molt important per exigir la firma dels Acords de Pau, i específicament l'Acord sobre drets humans. En totes aquestes accions una llarga llista de dones hi han tingut un paper protagonista.

Fins a quin punt la cultura maia actua com a dinamitzador, o, per contra, com a fre de la lluita de les dones indígenes pels seus drets?

Aquest és un tema que s'hauria d'estudiar més a fons. Fins i tot hi ha organitzacions de dones indígenes que precisament estan fent una reflexió molt seriosa al voltant d'aquest tema. Jo podria indicar que la nostra experiència com a col·lectiu ha estat que a les comunitats indígenes s'hi ha preservat més els valors que tenen a veure amb l'esforç comú organitzat, amb l'esperit comunitari i amb la participació, la consulta i els mecanismes de decisió col·lectiva. Potser aquesta és una base molt valuosa perquè les dones indígenes s'estiguin organitzant d'una manera tan àmplia i generalitzada a Guatemala.

Malgrat tot, també als llocs i amb les organitzacions de dones amb què vam compartir l'esforç, hi vam trobar expressions d'exclusió, formes de discriminació i violència de gènere tan masculistes com les que es donen en altres sectors socials, fet que evidencia que aquesta situació transcendeix cultures, condició econòmica i posició social, tot i que òbviament en cada estament social, econòmic o cultural adopta formes diferents.

Davant d'aquesta situació, quina acció específica impulsa el Colectivo Somos Muchas?

La nostra missió és promoure la ciutadania i plena participació política de les dones, perquè en tots aquests problemes, des de la nostra perspectiva, el tema de fons és que no se'ns reconeix com a ciutadanes, capaces d'exercir drets i prendre decisions per canviar les coses i promoure el desenvolupament social, econòmic i polític del nostre país.

Per això procurem participar, des de tres línies d'acció: habilitar les dones per a l'exercici dels seus drets ciutadans i polítics, desenvolupar les capacitats de les dones perquè s'insereixin en els espais de presa de decisions, i incidir políticament en les instàncies públiques, en l'Estat i en els partits polítics perquè es defineixin polítiques públiques amb equitat i s'articulin mecanismes que permetin la plena participació de les dones i que puguin gaudir dels beneficis del desenvolupament en condicions d'igualtat de drets i equitat.

Això s'expressa en activitats i projectes que hem desenvolupat en diversos municipis i en aliança amb diverses organitzacions, tant de dones com mixtes. Als municipis d'Ixcán, Chiché, Chahal, Fray Bartolomé de las Casas, San Mateo Ixtatán, Colotenango, Nebaj, Zacualpa, Sololá, Nahualá i d'altres, hi hem desenvolupat campanyes massives de documentació de dones. Aquestes campanyes han rebut el suport de la Coordinadora de Comitès de Solidaritat de l'Estat Espanyol, l'Associació d'Amistat amb el Poble de Guatemala de Catalunya, l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, així com del Fons de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM).

Aquestes campanyes formen part de processos de sensibilització, informació i capacitació respecte a la ciutadania de les dones, els nostres drets i mecanismes per exercir-los. Desenvolupem tallers de capacitació i informació sobre el marc jurídic en què recolzen aquests drets, campanyes i trobades sobre el vot conscient de les dones, i tallers molt pràctics en què les dones han après la mecànica de les votacions. Cal dir que al nostre país la manera de votar és tan complicada que moltes dones ni tan sols intenten votar perquè no saben com ho han de fer, moltíssims homes tampoc no saben què han de fer quan es troben davant d'una junta receptora de vots.

Enmig de les condicions polítiques generades en acabar el conflicte armat al país, en els últims dos processos electorals hi han participat partits i comitès cívics democràtics i d'esquerra. A les municipalitats en què aquestes forces polítiques han guanyat les eleccions s'han obert millors possibilitats d'articular la participació de les dones amb les accions municipals. Hem treballat amb diverses municipalitats, donant suport des del punt de vista tècnic, metodològic, i aportant els continguts i l'enfocament d'equitat perquè els incorporessin a les polítiques municipals, els plans i les prioritats municipals. Desenvolupem un pla de formació sobre equitat amb un grup important de dones que han assumit càrrecs com a regidores en diferents municipis del país.

D'acord amb les necessitats i possibilitats de cada lloc s'han proposat projectes específics. Per exemple, a Sololá les dones dediquen gairebé tres hores a fer la massa per a les *tortillas*, que són el complement principal dels àpats, en comptes del pa. Les dones van proposar que busquéssim fons per instal·lar molins de blat de moro. L'objectiu no és el molí en si mateix, sinó alliberar temps per participar.

A la Comunidad 29 de Diciembre, on viuen més de 150 excombatents homes i dones, una de les necessitats que plantejaven les dones ha estat continuar els estudis formals per professionalitzar-se. La majoria no tenen feina remunerada, ni hi ha programes públics al seu abast que els facilitin aquest objectiu. Per això s'està organitzant un programa alternatiu comunitari que permeti la formació acadèmica reconeguda per les autoritats educatives, per a les dones i els homes que s'hi vulguin afegir. Amb aquests exemples, el que vull deixar clar és que el Colectivo Somos Muchas no executa projectes com a tals; només són un canal de facilitació que anima, acompanya, facilita tècnicament, aporta continguts als processos. Però això depèn del fet que hi hagi dones organitzades a escala local, que són qui pren les decisions i tira endavant els seus propòsits.

En perspectiva estem treballant amb diverses municipalitats i les dones que hi ha organitzades per establir

programes de mitjà termini a través de mecanismes permanents. Un d'aquests projectes podria ser generar la Comissió de la Dona, a càrrec d'una regidora o regidor municipal. També estem treballant en la proposta d'accions intermunicipals en què puguin participar de manera conjunta organitzacions de dones i autoritats municipals en diversos municipis.

Totes aquestes activitats les fem en coordinació amb totes les organitzacions que hi estiguin interessades, amb les autoritats municipals i amb el suport internacional que estigui disposat a acompanyar-nos.

Què demanàreu a la solidaritat internacional?

En primer lloc, agraïm tot el suport que ens han donat. L'escriptora feminista nicaragüenca Gioconda Belli diu que la solidaritat és la tendresa dels pobles, i nosaltres hem sentit que sí, que fins i tot en els moments durs sempre hi ha hagut una mà amiga que ens dona suport, que ens reconforta i que moltes vegades també s'ha jugat la vida al nostre costat.

En les condicions actuals la solidaritat internacional s'inscriu també en la lluita dels pobles per fer front plegats a l'escomesa de la globalització neoliberal i les

greus conseqüències que ja estan tenint les seves polítiques sobre les nostres vides.

Específicament pel que fa a Guatemala, encara hi ha molt a dir i a fer. Ha estat molt important la presència d'observadors i observadores independents que han estat presents en les eleccions. Segueix essent molt valuós i necessari que la solidaritat mantingui informada l'opinió pública dels seus països i els seus polítics, ja que molts dels recursos que el govern guatemalenc rep són producte dels impostos de ciutadans i ciutadanes que han de saber com s'estan invertint: un altre mecanisme molt important de col·laboració és la presència de brigadistes que tenen la possibilitat d'estar un quant temps a Guatemala incorporats en alguna activitat comunitària aportant-hi els seus coneixements i capacitats professionals. També és molt útil la captació de recursos financers que es destinin a enfortir l'acció de les organitzacions populars i socials. La solidaritat l'entendem com un diàleg permanent i un esforç conjunt que ens permet avançar i créixer en les dues direccions.

Finalment, vull agrair tot el suport de l'Associació d'Amistat amb el Poble de Guatemala, de totes i tots aquells que amb aquesta feina diària contribueixen a un demà millor aquí i enllà, a l'altra banda del mar.

El 20 de març, tothom al carrer contra l'ocupació de l'Iraq

L'Assemblea dels Moviments Socials, reunida a la ciutat de Mumbai, Índia, durant el Fòrum Social Mundial, va emetre, el dia 21 de gener, una crida en què convoca la ciutadania mundial a mobilitzar-se el proper 20 de març, aniversari de l'atac a l'Iraq, «en una jornada internacional de protesta contra la guerra i l'ocupació de l'Iraq, imposada pels governs dels Estats Units, la Gran Bretanya i els seus aliats».

La crida recorda que «L'ocupació de l'Iraq va mostrar a tot el món el vincle existent entre el militarisme i la dominació econòmica per part de les corporacions transnacionals i va confirmar les raons que ens van portar a mobilitzar-nos-hi en contra». Els moviments socials demanen la retirada immediata de les tropes d'ocupació

de l'Iraq i donen suport al poble iraqià «en el seu dret a la lliure autodeterminació i sobirania, així com al dret que es reparin els perjudicis ocasionats per l'embargament i la guerra».

Es declaren «en lluita contra tota forma de terrorisme, incloent-hi el terrorisme d'estat», però també contra «la utilització de la 'lluita contra el terrorisme' per criminalitzar els moviments populars i els activistes socials». Denuncien que les anomenades lleis contra el terrorisme estan restringint els drets civils i les llibertats democràtiques en tot el planeta. Exigeixen que es posi fi al militarisme i es cancel·lin els pressupostos militars, així com el tancament de les bases nord-americanes a tot el món.